

Вінницький національний медичний університет ім. М.І. Пирогова

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з навчальної роботи

проф. Ю.Й. Гумінський
.. 30 .. 08 2021 року

“ПОГОДЖЕНО”

Завідувач кафедри хірургії №1 з курсом урології

(проф. В.О. Шапринський)
.. 30 .. 08 2021 року

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

«ХІРУРГІЯ, В Т.Ч. ДИТЯЧА ХІРУРГІЯ, НЕЙРОХІРУРГІЯ, СУДИННА ХІРУРГІЯ»,
Розділ «Хірургія»

Спеціальність	222 Медицина
Освітній рівень	Магістр
Освітня програма	ОПП «Медицина», 2020
Навчальний рік	2021-2022
Кафедра	Хірургії №1
Лектор	Шапринський В.О., д.м.н., проф.; Кривецький В.Ф., к.м.н., доц.
Контактна інформація	surgery1@vnmu.edu.ua вул. Пирогова, 46, м.Вінниця
Укладач силабусу	Кривецький В.Ф., к.м.н., доцент

1. Статус та структура дисципліни

Статус дисципліни	Обов'язкова
Код дисципліни в ОПП	ОК32 // дисципліна професійної підготовки
Курс/семестр	5 курс (IX або X семестр)
Обсяг дисципліни (загальна кількість годин/ кількість кредитів ЄКТС)	75 годин /2,5 кредитів ЄКТС
Кількість змістових модулів	1
Структура дисципліни	Лекції – 8 год Практичні заняття – 32 год Самостійна робота – 35 год
Мова викладання	Українська
Форма навчання	Очна (або дистанційна згідно наказу)

2. Опис дисципліни

Коротка анотація курсу, актуальність. Відповідно до робочого навчального плану ВНМУ ім. М.І. Пирогова для спеціальності 222 «Медицина» фрагмент дисципліни «Хірургія, в т.ч. дитяча хірургія, нейрохірургія, судинна хірургія», що викладається здобувачам за ОПП «Медицина» на кафедрі хірургії №1 під час 5 року навчання (Змістовий модуль 3 «Грудна, ендокринна хірургія»), розрахований на 2,5 кредити, які здобувачі освіти засвоюють протягом IX або X семестрів.

Предметом вивчення цього курсу є хірургічні захворювання органів грудної клітки та окремі питання хірургічної ендокринології. Здобувач освіти набуде знань з етіології, патогенезу, морфології, класифікацій, клінічних проявів хірургічних хвороб та викликаних ними ускладнень; лабораторних, інструментальних, променевих методів діагностики та трактування їх результатів; діагностичних та диференційно-діагностичних критеріїв нозологій хірургічного профілю; методів консервативного та інвазійного лікування включно із умовами та показами до їх застосування та наданням невідкладної допомоги; способів попередження вказаних процесів та реабілітації пацієнтів.

Передреквізити Нормальна анатомія, гістологія, цитологія та ембріологія (будова внутрішніх органів на різних рівнях, їх синтопія, скелетотопія, кровопостачання, лімфовідтік та іннервація; формування органів і систем в онтогенезі); фізіологія (функції органів та систем, умови їх реалізації та взаємозалежність); патологічна анатомія, патологічна фізіологія (морфологічні та функціональні порушення в органах і системах при різних типах патологічних процесів та вадах, їх взаємозв'язок, перебіг, прояви, способи припинення); мікробіологія, імунологія (основні збудники хірургічних хвороб, їх властивості, фактори агресії, методи ідентифікації; специфічні та неспецифічні чинники місцевого та системного захисту); пропедевтика внутрішньої медицини (методи фізикального обстеження та додаткової діагностики пацієнта, типові зміни при хірургічних захворюваннях), радіологія (види, принципи застосування методів променевої діагностики, симеотика хірургічних хвороб та їх ускладнень), внутрішня медицина (етіологія, патогенез, клініка, медикаментозне та фізіотерапевтичне лікування хвороб внутрішніх органів), фармакологія, клінічна фармакологія (групи препаратів, що використовуються в хірургії та правила їх застосування), загальна хірургія з топографічною анатомією і оперативною хірургією (організація хірургічної допомоги, деонтологія і догляд за хворими хірургічного профілю; вчення про рану, гемостаз; основи трансфузіології; хірургічна інфекція, асептика й антисептика; синтопія, скелетотопія внутрішніх органів, операційні доступи та основні види хірургічних втручань). Окрім того, засвоєння предмета перебуває в тісній взаємозалежності з вивченням усіх дисциплін хірургічного профілю (анестезіологія та інтенсивна терапія, дитяча хірургія, нейрохірургія, оториноларингологія, травматологія-ортопедія, тощо)

Мета курсу та його значення для професійної діяльності: Метою курсу є підготовка високоосвідченого і ерудованого лікаря, який опанував базові знання, вміння та навички з діагностики та лікування хірургічної патології у межах вимог ОПП «Медицина», зокрема, – торакального та ендокринологічного профілю).

Постреквізити Вивчення курсу абсолютно необхідне для складання у здобувачів цілісної картини про хвороби людського організму, зокрема, захворювання органів грудної клітки (легенів і плеври, тимуса, стравоходу, діафрагами), щитоподібної та молочної залоз, які лікуються хірургічним шляхом. Ускладнення та невідкладні стани, що виникають при хворобах та травмах грудної клітки вимагають своєчасної діагностики та активних дій від будь-якого лікаря, незалежно від спеціалізації. Переважна більшість тем перебуває на перетині спеціальностей, а їх зміст розрахований не на торакального хірурга. Все разом повинно мотивувати здобувачів на свідоме та старанне вивчення дисципліни незалежно від фахових уподобань на перспективу.

Результати навчання.

По завершенню вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

Знати:

- етіологію, патогенез та класифікацію хірургічних захворювань органів грудної порожнини, ендокринної системи;
- клінічну картину, методи діагностики та результати лабораторного й інструментального дослідження у хірургічних хворих, ;
- диференціальну діагностику хірургічних захворювань;
- сучасні методи та алгоритми консервативного й оперативного лікування хірургічних хвороб в межах навчальної програми;
- після операційний нагляд та реабілітацію хірургічних захворювань;
- фактори ризику виникнення ускладнень у хірургічних хворих; невідкладну медичну допомогу при ургентних хірургічних захворюваннях і станах.

Вміти:

- трактувати етіологію, патогенез та класифікацію хірургічних захворювань;
- розпізнавати за клінічною картиною основні хірургічні захворювання органів грудної порожнини, ендокринної системи;
- визначити методи діагностики та трактувати результати лабораторного та інструментального дослідження;
- проводити диференційну діагностику захворювань органів грудної порожнини, ендокринної системи;
- складати алгоритми та схеми консервативного та хірургічного лікування вказаних захворювань;
- призначати післяопераційне лікування та проводити реабілітацію хворих з хірургічною патологією;
- ідентифікувати фактори ризику виникнення ускладнень у хірургічних хворих;
- надавати медичну допомогу при невідкланих станах хірургічного профілю згідно вимог освітньої програми «Медицина»;
- виконувати лікарські маніпуляції хірургічного профілю згідно вимог освітньої програми «Медицина»;
- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у хірургії;

3.Зміст та логістика дисципліни

Курс включає 8 тем, які складають один змістовий модуль.

Модуль 2 Торакальна, серцево-судинна, ендокринна	IX або X семестр 75 год. / 2,5	Лекції Хірургічна ендокринологія Хірургія стравоходу і межистіння Хірургія торакальної травми Діафрагмальні грижі
--	---	---

<p>хірургія</p> <p>Змістовний модуль 3:</p> <p>„Грудна, ендокринна хірургія”</p>	<p>кредитів</p>	<p>Практичні заняття</p> <p>Тема 1. Гнійні захворювання легень і плеври. Абсцес і гангрена легень, бронхоектатична хвороба. Особливості клінічного перебігу. Диференціальна діагностика. Методи консервативного та хірургічного лікування.</p> <p>Тема 2. Гостра і хронічна емпієма плеври, піопневмоторакс. Особливості клінічного перебігу. Диференціальна діагностика. Методи консервативного та хірургічного лікування.</p> <p>Тема 3. Травми грудної клітки. Класифікація. Ранні та пізні ускладнення. Диференціальна діагностика. Перша лікарська допомога і тактика лікування.</p> <p>Тема 4. Захворювання межистіння. Класифікація. Діагностика. Диференціальна діагностика. Методи хірургічного лікування.</p> <p>Тема 5. Захворювання та травми стравоходу. Класифікація. Діагностика. Диференціальна діагностика. Методи хірургічного лікування.</p> <p>Тема 6. Грижі і релаксація діафрагми. Класифікація. Діагностика. Диференціальна діагностика. Методи хірургічного лікування.</p> <p>Тема 7. Еутиреоїдний і токсичний зоб. Класифікація. Спеціальні методи дослідження. Діагностика. Диференціальна діагностика. Передопераційна підготовка. Хірургічне лікування</p> <p>Тема 8. Захворювання молочної залози (дисгормональні, пухлинні) Мастит. Диференційний залік.</p> <p>Теми для самостійного опрацювання</p> <p>1. Кісти і доброякісні пухлини легень</p> <p>2. Хірургічні аспекти ХОЗЛ. Спонтанний пневмоторакс.</p>
---	-----------------	--

Теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів дисципліни.

Практичні заняття передбачають теоретичне обґрунтування основних питань теми та засвоєння наступних **практичних навичок та професійних вмінь**:

Практичні навички

- опитати хворого
- провести огляд хворого
- провести пальпацію грудної клітки,
- провести пальпацію щитовидної залози
- провести пальпацію молочних залоз
- провести перкусію легенів
- визначити ширину судинного пучка середостіння
- визначити перкуторні границі серця
- провести аускультацию легенів і серця
- визначити характеристики пульсу
- визначити показники артеріального та центрального венозного тиску
- провести рахунок ребер на рентгенограмі
- виявити рентгенологічні ознаки абсцесу легені, емпієми плеври
- виявити рентгенологічні ознаки переломів ребер, пневмо- та гемотораксу, тампонади перикарду, пневмомедіастинуму
- виявити рентгенологічні ознаки новоутворення середостіння, медіастиніту
- виявити рентгенологічні ознаки дивертикула, ахалазії, стенозу стравоходу

- виявити рентгенологічні ознаки діафрагмальних гриж
- робити перев'язки чистої та гнійної рани
- доглядати за плевральними дренажами
- промивати плевральні дренажі та вводити в них лікарські препарати
- видаляти дренажі
- знімати шви з рани
- зробити блокаду місця перелому ребра (порядок виконання)
- застосувати постуральний дренаж дихальних шляхів
- заповнити систему для проведення довенної інфузії
- провести плевральну пункцію (імітувати)
- провести пункцію перикарду (імітувати)
- зібрати набір інструментів для дренивання плевральної порожнини
- змонтувати клапанну дренажну систему Бюлау
- ввести зонд в стравохід (порядок виконання)

Професійні вміння

- Збирання анамнезу у хворого хірургічною патологією грудної клітки
- Провести фізикальне обстеження у хворого з хірургічною патологією грудної клітки і трактувати його результати
- Провести фізикальне обстеження у хворого з плевральними ускладненнями і трактувати його результати
- Трактувати рентгенологічну картину абсцесу, гангрені легені, емпієми плеври, піопневмотораксу
- Виявити локалізацію легеневого утворення за рентгенкартиною
- Трактувати рентгенологічну картину хвороб стравоходу – ахалазії, дивертикулів, стриктур
- Трактувати рентгенологічну і КТ-картину медіастиніту, новоутворень середостіння
- Трактувати рентгенологічну картину грижі, релаксації діафрагми.
- Трактувати рентгенологічну картину пневмотораксу, гемотораксу, забою легені
- Трактувати рентгенологічну картину гемомедіастинуму, пневмомедіастинуму, тампонади перикарду
- Провести диференційну діагностику абсцесу легені з туберкульозом, нагноєною кісткою
- Провести диференційну діагностику хронічного абсцесу легені з пухлиною
- Провести диференційну діагностику емпієми плеври і ателектазу
- Провести диференційну діагностику ахалазії і раку стравоходу
- Провести диференційну діагностику аксіальної і параезофагеальної грижі стравохідного отвору діафрагми
- Сформулювати діагноз хворому з хірургічною патологією грудної клітки
- Скласти лікувальну програму пацієнту з гострим абсцесом легені
- Вміти провести санацію дихальних шляхів
- Скласти лікувальну програму пацієнту з емпіємою плеври
- Скласти лікувальну програму пацієнту з хронічним легеневим і плевральним нагноєнням
- Обрати лікувальну тактику при переломах ребер
- Обрати лікувальну тактику при пневмотораксі
- Обрати лікувальну тактику при гемотораксі
- Обрати лікувальну тактику при легеневій кровотечі
- Провести клініко-рентгенологічну діагностику поранення серця
- Скласти лікувальний алгоритм при пораненні серця
- Скласти програму лікування підшкірної та медіастинальної емфіземи
- Сформулювати покази до торакотомії при торакотравмі
- Обрати лікувальну тактику при стенозі стравоходу
- Обрати лікувальну тактику при ахалазії кардії
- Обрати лікувальну тактику при грижі стравохідного отвору діафрагми

- Надати невідкладну допомогу при клапанному пневмотораксі
- Надати невідкладну допомогу при відкритому пневмотораксі
- Надати невідкладну допомогу при флотації грудної клітки
- Надати невідкладну допомогу при тампонаді перикарду
- Надати невідкладну допомогу при опіку стравоходу

Самостійна робота студента передбачає підготовку до практичних занять та диференційного заліку, вивчення тем для самостійної поза аудиторної роботи, підготовку презентацій. Контроль засвоєння тем самостійної поза аудиторної роботи здійснюється на диференційному заліку.

Індивідуальна робота включає підготовку доповідей на студентські наукові конференції, участь в студентських олімпіадах та конкурсах з хірургії, участь в конкурсах студентських наукових робіт, виконання наукового дослідження під контролем викладача, участь в написанні публікацій за результатами власного наукового дослідження, створення ілюстративного матеріалу (відеофільми, фрагменти програм тощо), роботу в СНТ кафедри. Тематичні плани лекцій, календарні плани практичних занять, тематичний план самостійної поза аудиторної роботи, обсяг та напрямки індивідуальної роботи опубліковані на сайті кафедри.

Маршрут отримання матеріалів: Кафедра хірургії1/Студенту/Очна форма навчання/Медицина/5 курс/Навчально-методичні матеріали/ або за посиланням [https://www.vnmu.edu.ua/кафедра хірургії1#](https://www.vnmu.edu.ua/кафедра%20хірургії1#). Доступ до матеріалів здійснюється з корпоративного акаунту студента s000XXX@vnmu.edu.ua.

3. Форми та методи контролю успішності навчання

Поточний контроль на практичних заняттях	Методи: усне або письмове опитування, тестування, електронне опитування, розв'язання ситуативних задач, обстеження пацієнтів, трактування результатів фізикальних та додаткових методів досліджень, контроль виконання практичних навичок
Контроль засвоєння тематичного розділу дисципліни на проміжних контрольних заняттях	Не передбачений
Підсумковий контроль змістового модуля „Грудна, ендокринна хірургія” (диференційний залік)	Методи: усне опитування, вирішення ситуативних задач-кейсів (згідно положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (посилання https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи)
Засоби діагностики успішності навчання	Теоретичні питання, клінічно-орієнтовані ситуативні завдання, практичні завдання, демонстрація практичних навичок, тести

4. Критерії оцінювання

Оцінювання знань здійснюється згідно Положення про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (посилання [https://www.vnmu.edu.ua/Загальна інформація/Основні документи](https://www.vnmu.edu.ua/Загальна%20інформація/Основні%20документи))

Поточний контроль	За чотирьох бальною системою традиційних оцінок: 5 «відмінно», 4 «добре», 3 «задовільно», 2 «незадовільно»
Проміжні розділові контролю	За чотирьох бальною системою традиційних оцінок
Контроль практичних навичок	За чотирьох бальною системою традиційних оцінок
Підсумковий контроль дисципліни	3 Оцінка за диференційний залік: 71-80 балів – «відмінно» 61-70 балів – «добре» 50-60 балів – «задовільно» Менше 50 балів – «не задовільно»/не склав
Оцінювання курсу:	Поточна успішність – від 72 до 120 балів (конвертація середньої традиційної оцінки за практичні заняття за 120-бальною шкалою): 60% оцінки за дисципліну Підсумковий контроль – від 50 до 80 балів: 40% оцінки за дисципліну Індивідуальна робота – від 1 до 12 балів Сумарно від 122 до 200 балів.

Шкала оцінювання дисципліни: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
180-200	A	відмінно	зараховано
170-179,9	B	добре	
160-169,9	C		
141-159,9	D	задовільно	
122-140,99	E	задовільно	-
120-140,99	E	-	зараховано
119-61	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-60	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

1. Політика навчальної дисципліни/курсу

Студент має право на отримання якісних освітніх послуг, доступ до сучасної наукової та навчальної інформації, кваліфіковану консультативну допомогу під час вивчення дисципліни та опанування практичними навичками. Політика кафедри під час надання освітніх послуг є студентоцентрованою, базується на нормативних документах Міністерства освіти та Міністерства охорони здоров'я України, статуті університету та порядку надання освітніх послуг, регламентованого основними положеннями організації навчального процесу в ВНМУ ім. М.І. Пирогова та засадах академічної доброчесності.

Дотримання правил розпорядку ВНМУ, техніки безпеки на практичних заняттях.

Вимоги щодо підготовки до практичних занять. Клінічною базою курсу є центр торакальної хірургії НКП «Вінницька обласна клінічна лікарня ім. М.І. Пирогова Вінницької обласної ради». Студент повинен вчасно приходити на практичне заняття, теоретично підготовленим згідно теми. Форма одягу при вході у стаціонарні відділення лікарні: змінне взуття, медичний халат і шапочка. При собі мати медичну маску, рукавички, антисептик. При введенні в лікувальному закладі режиму карантинних обмежень – строге виконання його вимог. Пронесення з собою верхнього одягу, взуття, громіздких речей не дозволяється. Під час перебування в хірургічному стаціонарі студенти зобов'язані виконувати вимоги лікувально-охоронного та санітарно-гігієнічного режимів. Заборонене самовільне, без дозволу викладача, торкання до апаратури, обладнання та інструментарію. Під час співбесід з хворими та їх родичами, а також поза стаціонаром здобувачі зобов'язані дотримуватись етико-деонтологічних принципів, вимог чинного законодавства про збереження інформації. Категорично забороняється поширювати медичну та особисту інформацію пацієнтів у будь-який спосіб (в т.ч. у соцмережах, усних розповідях тощо). Під час контактів з персоналом та дискусій в процесі навчання сповідаються принципи толерантності, ввічливості та взаємоповаги, не допускається виклична, некоректна, провокативна поведінка.

Використання мобільних телефонів та інших електронних девайсів. Мобільні телефони без обмежень можуть використовуватись лише для екстрених дзвінків, в інших випадках – з дозволу викладача. Застосування девайсів під час опитування та пояснень матеріалу заборонене.

Академічна доброчесність. Під час вивчення дисципліни студент має керуватись Кодексом академічної доброчесності ВНМУ ім. М.І. Пирогова (<https://www.vnmu.edu.ua/> загальна інформація/ Основні документи/ Кодекс академічної доброчесності). При порушенні норм академічної доброчесності під час поточного та підсумкових контролів (списування, користування девайсами та іншими джерелами інформації) студент отримує оцінку «2» та повинен її відпрацювати своєму викладачу в установленому порядку та строки, передбачені чинним Положенням про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). Під час підсумкового контролю заборонено використовувати, з-поміж іншого, власні нотатки, записи, конспекти тощо.

Пропуски занять. Пропущені заняття відпрацьовуються в порядку, установленому в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи) у час, визначений графіком відпрацювань (опублікований на сайті кафедри <https://www.vnmu.edu.ua/> кафедра хірургії1#) черговому викладачу, або своєму викладачу в робочий час. Для відпрацювання пропущеного заняття студент повинен відповісти теоретичний матеріал пропущеного заняття та виконати передбачені темою практичні навички. Засвоєння матеріалу попущених лекцій перевіряється на підсумковому контролі.

Порядок допуску до підсумкового контролю з дисципліни наведений в Положенні про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). До підсумкового контролю допускаються студенти, які не мають пропущених невідпрацьованих практичних занять та отримали середню традиційну оцінку не менше «3».

Додаткові індивідуальні бали. Індивідуальні бали з дисципліни (від 1 до 12) студент може отримати за індивідуальну роботу, обсяг якої оприлюднений на сайті кафедри в навчально-методичних матеріалах дисципліни, кількість балів визначається за результатами ІРС згідно Положенню про організацію освітнього процесу у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (посилання <https://www.vnmu.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). Деталізація критеріїв

оцінювання приведена у відповідному розділі на сторінці кафедри сайту університету (доступ з корпоративного акаунту студента s000XXX@vnmue.edu.ua).

Вирішення конфліктних питань. При виникненні непорозумінь та претензій до викладача через якість надання освітніх послуг, оцінювання знань та інших конфліктних ситуацій, студент повинен подати спершу повідомити про свої претензії викладача. Якщо конфліктне питання не вирішено, то студент має право подати звернення до завідувача кафедри згідно Положення про розгляд звернень здобувачів вищої освіти у ВНМУ ім. М.І. Пирогова (<https://www.vnmue.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). Наступними етапами вирішення таких ситуацій є студентського самоврядування, адміністрація факультету чи університету. Кафедра виходить з розуміння того, студентоцентричність передбачає відповідальність здобувача за свідоме й активне набуття знань, належне виконання передбачених законодавством та регуляторними документами ВНМУ норм і правил та залишає за собою право інформувати відповідні структури про порушення з боку студентів, а за необхідності – звертатись за допомогою до керівництва факультету.

Політика в умовах дистанційного навчання. Порядок дистанційного навчання регулюється Положенням про запровадження елементів дистанційного навчання у ВНМУ ім.М.І.Пирогова (<https://www.vnmue.edu.ua/> Загальна інформація/Основні документи). Основними навчальними платформами для проведення навчальних занять є Microsoft Team, Google Meets. Порядок проведення практичних занять та лекцій, відпрацювань та консультацій під час дистанційного навчання оприлюднюється на веб-сторінці кафедри (<https://www.vnmue.edu.ua/> кафедра хірургії I#/Студенту).

Зворотній зв'язок з викладачем здійснюється через месенджери (Viber, Telegram, WhatsApp) або електронну пошту (на вибір викладача) в робочий час.

Завуч кафедри: доц. Кривецький Володимир Федорович, тел. (Viber, WhatsApp) 0975316386, kryvetsky.v@gmail.com

2. Навчальні ресурси

Навчально-методичне забезпечення дисципліни оприлюднено на сайті кафедри (<https://www.vnmue.edu.ua/> кафедра хірургії I#/Студенту). Консультації проводяться згідно графіку консультацій.

3. **Розклад та розподіл груп між викладачами** та їх контакти опублікований на веб-сторінці кафедри ((<https://www.vnmue.edu.ua/> кафедра хірургії I#/ Студенту)).

4. **Питання до підсумкового контролю дисципліни** опубліковані на веб-сторінці кафедри ((<https://www.vnmue.edu.ua/> кафедра хірургії I#/ Студенту)).

Силабус з дисципліни «Хірургія, в т.ч. дитяча хірургія, нейрохірургія, судинна хірургія», розділ «Хірургія» для студентів 5 курсу обговорено та затверджено на засіданні кафедри Хірургії №1 з курсом урології (протокол № 1, від «30» 08 2021 року

Відповідальний за курс

доц. Кривецький В.Ф.

Завідувач кафедри

проф. Шапринський В.О.